

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1921 kl. 4 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en ambulerande undervisning för landets jordbrukare.

I en inom andra kammaren av herr *Hermelin m. fl.* väckt motion, *Motionen.* nr 238, hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes genom kungl. lantbruksstyrelsen snarast möjligt verkställa utredning om anordnande under sommarhalvåret av en ambulerande undervisning för landets jordbrukare, särskilt medelst anlåtande av den vid lantmannaskolorna anställda personalen, samt att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.

I avseende på motiveringen hänvisas till motionen.

Andra kammarens utskott anförde i anledning av motionen följande:

»Utskottet får till en början erinra om, att hushållningssällskapen i landet årligen sedan länge på skilda platser inom sina verksamhetsområden låtit anordna några dagars teoretiska jordbrukskurser med föredrag av sällskapens konsulenter m. fl. Enligt Kungl. Maj:ts reglemente för de med statsmedel understödda åtgärder till höjande av det mindre jordbruket den 19 oktober 1911 kunna sådana längre eller kortare kurser genom hushållningssällskapens försorg anordnas dels för en större allmänhet, dels för särskilt antagna manliga elever, dels ock för särskilt antagna kvinnliga elever. Statsunderstöd anvisas dessutom för undervis-

*Andra
kammarens
utskott.*

ning, som avser att främja det mindre jordbruket, men som icke på annat sätt kan komma i åtnjutande av dylikt understöd. Under 1918 — det senaste år för vilket statistik föreligger — förekommo kurser av nu ifrågasvarande slag till ett antal av omkring 240. Till kostnaderna, som uppgingo till 71,586 kronor, bidrog staten med 45,450 kronor. Under år 1914 utgjorde antalet kurser omkring 325, under år 1913 ungefär lika många. Under krisåren minskades kursantalet, beroende dels på att hushållningssällskapens konsulenter och andra tjänstemän voro upptagna av kristidsangelägenheter, dels ock på att det ansågs lämpligt och behöfligt att anordna endagskurser med orienterande föredrag i de mest brännande kristidsfrågorna. Intresset för jordbrukskurserna synes nu flerstädes ha avtagit.

Med undantag av vissa specialkurser, såsom trädgårdskurser, konserveringskurser och kurser i biskötsel, ha de kurser, som i det föregående berörts, så gott som undantagslöst hållits under den kallare årstiden. Detta är anledningen till att undervisningen fått en övervägande teoretisk läggning.

I den motion, som nu föreligger, framföres tanken att med ökat tillgodogörande av de lärarekrafter, som finnas vid de statsunderstödda lantmannaskolorna, under sommarmånaderna anordna kortare, ambulerande jordbrukskurser i förening med praktiska demonstrationer. Utskottet — som givetvis anser en lämplig jordbruksundervisning vara av den största betydelse, och som därför tilltalas av varje strävan att giva denna undervisning i vårt land en mera allmän omfattning och praktisk läggning — finner ett sådant supplerande av nuvarande undervisningskurser för mindre jordbrukare värt att tagas under omprövning. Visserligen torde oöverstigliga svårigheter möta för vinnande av önskvärd anslutning till *längre* kurser under sommaren, då ju jordbruksbefolkningen är så strängt sysselsatt; i landets nordligaste delar avslutas icke vårsådden förrän under förra hälften av juni. Men förslaget att anordna *kortare* kurser, i regel omfattande endast någon dag under sommaren å den tid, som för varje ort kan vara lämplig, synes vara väl förtjänt av att prövas. Just sommartiden är den tjänliga med hänsyn till en del viktigare demonstrationer, som endast kunna utföras under denna årstid, och som man vintertiden alltså måste sakna. Dessa demonstrationer skulle mångenstädes underlättas genom förläggning till sådana jordbruk, där lämpligt material för ändamålet förefinnes, och borde genom exemplets makt vara ägnade att väcka ett förblivande och verksamt intresse för tidsenliga och rationella bruknings- och byggnadssätt, redskap och anordningar

för övrigt. Sommarkurserna möjliggöra besök vid välskötta egna hem, exkursioner å åker och äng; och om än sommaren i allmänhet är en mindre lämplig undervisningstid, hyser utskottet intet tvivel om, att en på detta praktiska sätt lagd undervisning skall kunna bliva verkligt fruktbarande både för de jordbrukare, som äro i behov av elementära kunskaper, och de mera försigkomna, vilka behöva få praktisk kännedom om de nya rön, som framträtt, och om de tekniska och vetenskapliga hjälpmedel, som numera stå jordbruksnäringen till buds. Sommarkurserna erbjuda också den fördelen, att denna undervisning kan göras mera rörlig jämväl i så mätto, att den så att säga kan uppsöka det jordbrukande folket, även i mindre grupper. En så anlagd undervisning torde även kunna komma jordbruksarbetarna till godo, om den anpassas efter deras fritider, och så hos dem befrämja yrkeskunskap och arbetsintresse. Det synes icke heller alldeles uteslutet, att kurser av nu ifrågasvarande slag med fördel kunde tillgodogöras undervisningen i de yrkesbestämda fortsättningsskolorna på landsbygden.

I fråga om begagnandet av lantmannaskolornas lärarekrafter för nu berörda kurser vill utskottet erinra om, att många av lantbrukslärarna, särskilt under de senaste åren, visserligen haft fullt arbete i offentlig tjänst under sommarmånaderna, t. ex. vid statsinventeringen av odlingsjord, såsom biträden till lantbruksingenjörerna och såsom insamlare av primäruppgifter till jordbruksstatistiken m. m. Då emellertid dylika uppdrag äro av mer eller mindre tillfällig natur och en del äro av den beskaffenhet, att de icke vidare lära återkomma, anser utskottet, med hänsyn till lantmannaskolornas i regel starkt begränsade undervisningstid, det vara värt att undersökas, huruvida ej lantmannaskolornas lärarekrafter skulle, i samverkan med hushållningssällskapen, kunna tagas i anspråk för en undervisning av i det föregående antytt slag. Så mycket hellre vill utskottet förorda en sådan undersökning, som det synes uppenbart, att lantbrukslärarnas arbete på detta område skall kunna verka livgivande även på undervisningen i lantmannaskolorna, dels genom den på självsyn grundade kännedom om jordbrukets tillstånd och behov, som lärarna under kurserna få tillfälle att inhämta, dels också genom de personliga förbindelser med jordbruksbefolkningen, som vid kurserna kunna knytas. Vägande ekonomiska skäl tala slutligen för att lantbrukslärarnas arbetskraft utnyttjas på sätt i det föregående antytts.

Åt kungl. lantbruksstyrelsen torde den utredning kunna anförtros, som är nödvändig för ett exakt bedömande av förutsättningarna för och jämväl de ekonomiska konsekvenserna av en jordbruksundervisning av

här ifrågavarande slag och av möjligheterna för lantbrukslärarnas anlitande för en dylik undervisning. Då motionärerna anvisat denna utredningsväg och icke ifrågasatt tillsättandet av någon särskild kommitté, ansluter sig utskottet i denna del till deras förslag.

Med hänsyn till vad ovan anförts, finner sig utskottet sålunda böra hemställa, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t genom kungl. lantbruksstyrelsen snarast möjligt verkställer utredning om anordnande under sommartiden av en ambulerande undervisning, bestående av korta, med demonstrationer förenade kurser eller föredrag, för landets jordbrukare, särskilt medelst anlitande av den vid de statsunderstödda lantmannaskolorna anställda lärarpersonalen, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.»

Andra kammarens utskott har i förevarande fråga inhämtat Sveriges allmänna lantbrukssällskaps uttalande, som bifogas utskottets utlåtande.

Andra kammarens beslut. Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan.

Detta andra kammarens beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet. Utskottet instämmer i vad andra kammarens utskott anfört under betonande av önskvärdheten av, att ifrågavarande undervisning komme att ske i samråd med hushållningssällskapets konsulenter och får därför hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 21 april april 1921.

På utskottets vägnar:

E. VON HOFSTEN.

Närvarande: herrar von Hofsten, Almkvist, Malmberg, Julin, Rooth, J. F. Eriksson och Bruhn.

Bilaga.

Till riksdagens andra kammarens första tillfälliga utskott.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap får härmed avgiva yttrande över R. Hermelins m. fl. motion nr 238 i andra kammaren om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en ambulerande undervisning för landets jordbrukare.

Det av motionärerna framförda önskemålet, att vårt lands jordbruksundervisning måtte få en mera allmän omfattning än den för närvarande har, vill lantbrukssällskapet livligt understryka. För att jordbruket skall kunna bedrivas med framgång, måste det, särskilt under nuvarande bekymmersamma förhållanden, anses nödvändigt, att den stora massan av dess utövare beredes tillfälle att skaffa sig ökade fackkunskaper.

Att i detta syfte söka bättre utnyttja den lärarepersonal, som är anställd vid lantmannaskolorna, finner sällskapet också välbetänkt. Många av lantbrukslärarna ha visserligen, särskilt de senaste åren, haft fullt arbete i offentlig tjänst under sommarmånaderna, t. ex. vid statsinventeringen av odlingsjord, såsom biträden till lantbruksingenjörerna och såsom insamlare av primäruppgifter till jordbruksstatistiken; men då dylika uppdrag äro av mer eller mindre tillfällig natur, vore det säkerligen även för lantbrukslärarna önskvärt, att mera stadigtvarande sysselsättning med upplysningsverksamhet inom jordbruket kunde beredas dem även under sommarmånaderna.

Huruvida detta lämpligen bör ske genom att anordna ambulerande kurser, såsom motionärerna bl. a. tänkt sig, kan dock ifrågasättas. Hushållningssällskapen ha, som bekant, länge brukat under vintermånaderna anordna några dagars teoretiska jordbrukarekurser med populära föredrag av sällskapens konsulenter m. fl. på skilda orter inom länen. Förr voro dessa kurser ofta mycket talrikt besökta, men man torde flerstädes ha iakttagit, att lantbrukarnas intresse för dem numera är i något avtagande. Det är att befara, att tillslutningen skulle bli ännu mindre under sommaren, därest sommarkurserna komme att omfatta endast teoretisk undervisning. Men om desamma — liksom motionärerna ock föreslagit — förenades med praktiska demonstrationer av välskötta jordbruk, fältförsök och förevisningsfält och direkta anvisningar därvid lämnades för tillämpning inom ortens jordbruk, torde nog ett mera allmänt intresse kunna uppväckas därför.

Vi anse därför, att motionärernas tanke att använda lantmannaskolornas lärare som »vandringslärare» under sommarmånaderna bör fullföljas. En sådan anordning skulle även bli av allra största värde för respektive lärares undervisning vid skolorna, därigenom att de på detta sätt komme i närmare kontakt med

lantbrukarna och finge en intimare kännedom om sitt läns jordbruksförhållanden. Att de härigenom också bleve i tillfälle ett draga ett ökat antal elever till skolorna är att anse som en stor och påtaglig vinst.

Motionärernas förslag, att staten vid organisationen av försöksverksamheten på jordbruksområdet även bör söka tillgodogöra sig den disponibla arbetskraften vid lantmannaskolorna, finner lantbrukssällskapet all anledning att tillstyrka.

På grund av vad sålunda anförts, anser sig Sveriges allmänna lantbruks sällskap böra tillstyrka den av motionärerna begärda utredningen.

Stockholm den 3 mars 1921.

För Sveriges allmänna lantbrukssällskap:

G. LEUFVÉN.
